

OZIQ-OVQAT TADQIQOTLARINING GENDER TABIATI

Shahlo Obloqulova,
O`zbekiston Milliy universiteti

Oziq-ovqat nutqi tomonidan yaratilgan barcha bo'linishlar uchun, ehtimol, eng mashhurlaridan biri jinsdir. Bu farq Montanarining pishirish texnikasi haqidagi tarixiy munozaralarida yaqqol ko'rinadi, chunki u o'choqdagi qaynayotgan qozonni ayol qobiliyatlari maydoniga o'xshatadi va aksincha, insonning erkakligining ramzi sifatida qovurish uchun ishlatiladigan gulxanni (Montanari, 2004) 49-bet). Bu ikkilik qisqartirish oddiy va eskirgan ko'rinishi mumkin; ammo, bu bir xil ramzlar oshxona ish stolidagi ayollar va erkaklar yangilangan grill o'choqqa ega bo'lish bilan yillar davomida asosan izchil bo'lib qoldi. Ko'rinib turibdiki, gender me'yorlari unchalik rivojlanmagan yoki hech bo'lmaganda bizning stereotipik oziq-ovqat provayderimiz arxetiplari rivojlanmagan.

Ritorika va kompozitsiya sohasida Jeymi Uayt-Farnxem (2012) o'zining "Ritorik retseptlar: oshxonada va oshxonadan tashqarida ayollar savodxonligi" maqolasida uy sharoitidagi jins va savodxonlikni chuqur o'rganishni taklif qiladi. Ushbu maqolada Uayt-Farnxemning Red Hat Jamiyati a'zolari bilan o'tkazgan bir qator intervyulari ko'rib chiqiladi, ular asosan o'rta yoshli keksa, oq tanli va o'rta sinf ayollaridan iborat. Uayt-Farnxem tadqiqot ishtirokchilari odatda savodxonlik bilan bog'liq keng ko'lamli tadbirlarda qatnashishlarini aniqlagan bo'lsa-da, u shuningdek, bu ayollar odatda o'zlarining uy-ro'zg'or savodxonligini an'anaviy savodxonlik shakllari foydasiga chegirmalarini aniqladi. Oxir oqibat, Uayt-Farnxem buni ayollarning gender rollarining qadrsizlanishi bilan bog'laydi, hatto xuddi shu rollarni o'ynaydigan ayollar tomonidan: "Ritorik olim Meri M. Leyning fikriga ko'ra," ikkiga bo'lingan ong ayolning o'z tajribasini qadrlash qobiliyatiga ta'sir qilishi mumkin, ularning ma'nosini unga tayinlangan gender roolidan tashqari talqin eting" (White-Farnham, 2012, p. 36). Uayt-Farnxemning topilmalari ushbu tadqiqot doirasida ayniqsa qiziq, chunki ular ko'p yillar (agar o'nlab yillar bo'lmasa ham) o'zining eng yuqori bosqichini boshdan kechirgan yetuk yosh guruhi nuqtai nazaridan ayollarning uyga bo'lgan munosabati haqida hikoya qiladi. Red Hat Jamiyati ishtirokchilari biz yoshroq demografiya bilan bog'lanish yoki qarama-qarshilik ko'rsatishimiz mumkin bo'lgan folga bo'lib xizmat qilishi mumkin. Darhaqiqat, bir qancha olimlar bugungi kunda maishiy (va quyida, birinchi navbatda, oshpazlik) savodxonliklari bilan bog'liq holda jinsni ko'rib chiqdilar.

Kate Cairns, Josee Jonston va Shyon Baumann (2010) o'zlarining "Oziq-ovqat haqida g'amxo'rlik qilish: oziq-ovqat oshxonasida gender bilan shug'ullanish" maqolasida bugungi "ovqatlanish" madaniyatida mavjud bo'lgan jinsni muhokama qilishni taklif qilishadi. Cairns, Jonston va Baumann "uzoqdan beri ovqat iste'mol qilish va ovqatni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqi bo'lgan, ammo oziq-ovqat bilan shug'ullanadigan mutaxassislar bo'lmagan odamlar" deb ta'riflagan o'zini ovqat iste'molchisi deb e'lon qilgan bir qator intervyularida ular (2010, 592-bet), ular Erkak va ayol taomlari ko'p qirrali va murakkab oziq-ovqat identifikatorlarini amalga oshirishini aniqladi. Biroq, ular, shuningdek, ayollar o'zlarining gender oziq-ovqat identifikatorlarini muhokama qilishda ko'proq kurashayotganini aniqladilar, bu asosan parvarish qilish bo'yicha an'anaviy ehtiyoji va hashamatli narsa yoki zavq manbai sifatida oziq-ovqatni qabul qilish istagi o'rtasidagi ziddiyat tufayli. Erkaklar oziq-ovqatga bo'lgan

ehtiroslarini shunchaki bemaol mashg'ulot sifatida olib borishda erkin bo'lsa, Kerns, Jonston va Baumannning o'qishida bo'lgan ayollar o'zlariga g'amxo'rlik qilayotgan kishilarni ta'minlash zarurati va istagi bilan kurashadilar (xuddi yuqoridagi Red Hat Jamiyati ishtirokchilari kabi).); ammo, ularning "oziq-ovqatlar" sifatida o'zini-o'zi roli bu ichki kurashni yanada murakkablashtiradi.

Cairns, Jonston va Baumann o'z tahlillarini kengaytirib, ovqatlanish madaniyatiga xos bo'lgan sinfga asoslangan murakkab ta'sirlarni tan oladilar:

Bir tomondan, oziq-ovqat haqidagi nutq ko'pincha erkaklik yoki ayollik qilishning tarixiy jihatdan hukmron bo'lgan usullariga zid keladi. Boshqa tomondan, nutq hali ham an'anaviy gender munosabatlarining kengroq tizimi bilan cheklangan, bu tizim sinfiy pozitsiyalarning iqtisodiy va madaniy oqibatlar bilan ham shartlangan. (2010 yil, 609-bet)

Ovqatlanish madaniyati faqat kerakli resurslarga ega bo'lganlar uchun mumkin bo'lgan o'yin-kulgidir. Shunday qilib, ayollarning iste'mol qilish istagi Cairns, Jonston va Baumann "yaxshi ovqat" deb tasniflagan narsalar bilan cheklangan. Bu yerda sotsial-iqtisodiy tarafkashlik yaqqol namoyon bo'ladi; Oziq-ovqat iste'molchisi bo'lish uchun "yaxshi ovqat" va ommaning taomlari o'rtasidagi farqni tan olish uchun madaniy kapitalga ega bo'lishi kerak. Oxir oqibat, ushbu tadqiqotda oziq-ovqat iste'mol qiladigan ayollar o'zlarining jinsi, ijtimoiy-iqtisodiy darajasi va "yaxshi ovqat" ga bo'lgan ishtiyoqi bo'yicha ta'kidlangan qarama-qarshi kuchlar o'rtasida o'zlarining oziq-ovqat kimligini muhokama qilishlari kerak. Cairns, Jonston va Baumann ta'kidlashicha, "ayollarning zavq va g'amxo'rlik, bilim va his-tuyg'ularni muvozanatlashtiradigan oziq-ovqat identifikatorlarini amalga oshirishga urinishlari, ayollar endi "hamma narsaga ega bo'lishlari" mumkinligi haqidagi post-feministik nutqlarning aksi sifatida talqin qilinishi mumkin" (2010, 610-bet), shunga qaramay, oziq-ovqat madaniyatiga nisbatan gender muzokaralari har qachongidan ham murakkabroq vazifaga aylanganga o'xshaydi.

Adabiyotlar

1. Cairns, Kate, Josee Johnston, and Shyon Baumann (2010). Caring about food: Doing gender in the foodie kitchen. *Gender & Society*, 24(5), 591-615.
2. Cognard-Black, Jennifer and Melissa Goldthwaite (2008). Books that cook: Teaching food and food literature in the English classroom. *College English*, 70(4), 421- 436.
3. Mintz, Sidney and Christine Du Bois (2002). The anthropology of food and eating. *Annual Review of Anthropology*, 31, 99-119.
4. Montanari, Massimo (2004). *Food is Culture*. (Albert Sonnenfeld, Trans.). New York: Columbia UP.
5. Myrhold, Nathan (2011). The art in gastronomy: A modernist perspective. *Gastronomica*, 11(1), 13-23.